

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 21.

ZATERDAG 24 MEI 1919.

Foto C. Steenbergh.

HET RAADHUIS VAN JISP, GEZIEN VAN HET NOORDWESTEN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

BROEDERSCHAP (20), DOOR JOHN GALSWORTHY . . .	BLZ. 242
HET HUIS MILLEN (NIEUWSTAD IN LIMBURG), DOOR A. J. A. FLAMENT, GEÏLLUSTREERD . . .	BLZ. 244—246
ONTVANGEN BOEKEN, ENZ.	BLZ. 245
DE KUNST VAN KIEVITSEIEREN ZOEKEN (VERVOLG), DOOR W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA	„ 246
DE VIER HEEMSKINDEREN ALS UITHANGTEEKEN, DOOR F. W. DRIJVER	„ 247
DE PAARDENKASTANJE, DOOR E. TH. W., GEÏLL. BLZ. 247—249	
WANNEER HET VOORJAAR WORDT, DOOR RINKE TOLMAN	BLZ. 249
DE TROUWRING, DOOR G.	„ 249
HET RAADHUIS VAN JISP, DOOR MR. A. LOOSJES, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 241, 250—252
HET OPEN VENSTER, UIT HET ENGELSCHE VAN E. TEMPLE THURSTON, VERTAALD DOOR A. ZWARTS	BLZ. 251
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

20) DOOR JOHN GALSWORTHY.
Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

ZIJ wisten, dat deze menschen bestonden, omdat hun oogen hun dat vertelden, maar zij konden onmogelijk voelen hoe zij leefden, want het web van het maatschappelijk leven was met buitengewone zorg gesponnen. Elk begrip of geloof in dat schaduwachtig leven was voor hen uitgesloten, moest voor hen uitgesloten zijn; evenals die schaduwen in hun slopjes en steegjes er geen begrip van hadden, dat er werkelijk rijke menschen leefden, voor zoover zij tenminste niet in hun dienst stonden.

Stephen en Cecilia, de duizenden van hun stand, kenden de „schaduwen” als het „volk”, kenden ze als menschen die in sloppen woonden, als menschen uit de werkmansbuurten, als zwoegende fabrieksarbeiders of als een ander soort werkers. Zij kenden hen in hun hoedanigheid van menschen, die rare karweitjes voor hen uitvoerden, maar als menschenlijke wezens, die precies dezelfde eigenschappen en hartstochten hadden als zijzelf, kenden zij hen niet. Zij waren hiertoe ook niet in staat. De reden, de lange reden, die door geslachten heen te zoeken was, was zoo verbaasd simpel en eenvoudig, dat er nooit over werd gerept. In het diepst van hun hart, waar geen plaats voor gehuichel meer is, wisten zij wel, dat het alleen een onbeteekenende kwestie van de zintuigen was. Zij wisten, dat, wat zij ook zeiden en hoeveel geld ze ook gaven of hoeveel tijd ze ook aan de armen besteedden, zij toch nooit ook hun hart konden openzetten, als ze niet — ja, als ze niet ook hun ooren en oogen en neus sloten. Dit onbeteekenende feit bleek machtiger dan alle goede, filosofische lessen, dan elke wet, dan alle preeken, die ooit van den kansel zijn verkondigd. Het scheidde de eene klas van de andere, de menschen van de schaduwen, evenals de groote almachtige Wet het duister van het licht heeft gescheiden.

Op dit onbeteekenende feit, te nietig om nog vermeld te worden, hebben zij en hun metgezellen in het geheim voortgebouwd en voortgebouwd, totdat — ik meen dat het niet te veel is gezegd — wetten, godsdienst, handel en de kunst er zoo al niet in theorie, dan toch in de praktijk op werden gebaseerd. En ge moet ook niet denken, dat die oogen suf of die neuzen leelijk waren. Welneen, die oogen konden heel goed kijken en die neuzen waren met een verbazingwekkende verbeeldingskracht bezield, die konden ongeroken ontelbare dingen voor den geest halen, die tot een leven, heel anders dan het hunne, moesten behooren. Die neuzen konden uit een klein gegeven een groote zaak opbouwen evenals bij honden, die door de lucht van een oude pantoffel hun meester in den geest voor zich zien.

Zoo zaten Cecilia en Stephen daar, terwijl de knecht het gevogelte binnenbracht. Het was een prachtig beest, dat in Surrey

was opgefokt en toen de butler de boutjes er af sneed, werd hij er draaiër van. Niet bepaald omdat hijzelf zin kreeg in een stukje of omdat hij tot het gilde der vegetariërs behoorde, of uit een of ander principe, maar alleen omdat hij voor ingenieur in de wieg was gelegd en het hem grenzeloos de keel uit ging hangen altijd voor andere menschen het gevogelte voor te snijden en rond te reiken en af te wachten terwijl zij het opaten. Met onbewogen gezicht legde hij de porties neer voor de personen, die — daar zij hem nu eenmaal voor zijn diensten betaalden — zich niet verder voor zijn gedachten interesseerden.

Dienzelfden nacht, nadat hij nog eenigen tijd aan een rapport over de huidige faillissementswet, waarmede hij zich net bezig hield, had gewerkt, betrad Stephen het aangrenzend vertrek met buitengewone voorzorgsmaatregelen, en daar hij te voren alles goed had voorbereid, stapte hij dadelijk in bed. Daar bleef hij stil liggen, zichzelf geluk wenschend, dat hij Cecilia niet had gewekt.

Cecilia, die klaar wakker was, begreep door zijn buitengewone zorgvuldigheid, dat hij tot een gevolgtrekking was gekomen, die hij haar niet wilde meedeelen. Door onrust gekweld, viel ze daarvoor eerst tegen twee uur in slaap.

De conclusie, waartoe Stephen was gekomen, was deze. Tweemaal had hij alle feiten doorloopen. Hilary's lichamelijke scheiding van Bianca (welke mededeeling hij door Cecilia had ontvangen) — reden onnaspeurlijk. Hilary's belangstelling in het modelletje — reden onbekend. Haar welbekende armoede, haar werk bij Mijnheer Stone, haar inwoning bij Juffrouw Hughs, de uitbarsting van deze laatste tegenover Cecilia, Hughs' bedreiging, en tenslotte de nieuwe, aardige kleeren van het model. Hij was tot de slotsom gekomen, dat het een gewone „zwendelaffaire” was, waartoe het mogelijkerwijs onschuldig, maar in elk geval onvoorzichtig gedrag van zijn broer aanleiding had gegeven. Dit was een zaak, die tusschen mannen moest worden geregeld. Hij besloot met alle geweld om het als iets onbeduidends op te nemen, niet de moeite waard om er verder eenige aandacht aan te wijden, maar dit mislukte totaal en wel door drie redenen: In de eerste plaats door zijn liefde voor regelmaat, die met hem vergroeid scheen, zijn vurige wensch alles precies in orde te hebben, in de tweede plaats door zijn groot wantrouwen en zijn afkeer van Bianca, in de derde plaats door zijn stilzwijgende overtuiging, ondanks zijn groot verlangen over alle menschen goed te denken, dat het volk altijd iets van je hebben moet. Het werd nu de vraag hoeveel zij verlangden en of het verstandig zou zijn aan hun eischen toe te geven. Hij kwam tot het besluit, dat dit zeer onverstandig zou zijn. En wat dan? Onmogelijk om dit uit te vissen. Het hinderde hem. Hij had een natuurlijke tegenzin in elk soort schandaal en hij hield heel veel van Hilary. Als hij alleen maar wist hoe Bianca's houding in dit geval zou zijn! Hij had hiervan niet het minste besef.

Dus voelde hij op dien Zaterdagmiddag, den vierden Mei, voor het eerst van zijn leven zoo'n hevigen afkeer van het doorbladeren der tijdschriften, als menschen over het algemeen van hun gewone bezigheden hebben, wanneer hun zenuwen van streek zijn. Hij bleef dus niet langer op het Gerechtshof en reed, boven op de omnibus gezeten, recht door naar huis.

De levensvloed op straat naar de richting der stad werd overspoeld met de eene golf voor de andere na van het menschedom en verloor zich in een duizend verschillende stroomingen. Hier wemelde het van mannen en vrouwen, die de meeting van een godsdienstig congres hadden bijgewoond, daar verdrongen zij zich voor het hek voor het verrichten van het een of ander maatschappelijk werk. Als helder water tusschen lange rijen rotsblokken ingesloten en met talrijke kleurschakeeringen getint, verdrongen zij zich voor Rotten Row, en voor de gesloten winkels wemelde het van een onontwarbaar netwerk van kleine menschenlijke stroompjes. En tusschen die zee van mannen en vrouwen door waren hun schaduwen zichtbaar, zich slingerend als strepen grijs slijk, door een kolossale, nooit rustende vinger uit de diepste diepten opgeworpen. Het machtig geluid van die menschenzee verhief zich boven de daken en boomen, verliep onmerkbaar in een onbegrensde ruimte en steeg langzaam op tot die hoogte, waar geluid en stilte samenkomen tot dat Hart, waar het Leven zijn kleine vormen en grenzen achterlaat, den Dood omhelst en uit die omarming in nieuwen vorm en nieuwe omlinjingen te voorschijn komt.

Stephen, boven op de omnibus gezeten, blikte over de groote massa van zijn medemenschen heen, en dezelfde voorjaarswind, die de olmen tot babbelen had geroept, fluisterde met hem en trachtte hem te vertellen van de millioenen bloemen, die hij tot leven had gewekt, de millioenen blaadjes, die opengesprongen waren, die millioenen golfjes, waarmee hij op zee had gestoeid.

Doch zijn pogingen bleken grootendeels mislukt, want Stephen had als alle menschen van beschaving en nette gewoonten alleen oog voor de natuur wanneer hij met dit doel naar buiten ging, en voor haar vurig hart koesterde hij een geheime vrees.

Op zijn eigen stoep liep hij Hilary tegen het lijf, die juist het huis verliet.

„Ik kwam Thyme en Martin in de Gardens tegen,” zei Hilary. „Thyme nam me mee voor de lunch en ik ben al dien tijd hier gebleven.”

„Bracht ze dien jongen Sanitist ook mee?” vroeg Stephen met twijfelachtige gastvrijheid.

„Neen,” zei Hilary.

„Uitstekend. Die jongen maakt me zenuwachtig.”

Terwijl hij zijn arm door dien van zijn ouderen broer stak, voegde hij eraan toe:

„Wil je weer mee naar binnen gaan, oude baas, of willen we samen een wandeling maken?”

„Laten we wat wandelen,” besliste Hilary.

Hoewel ze veel verschilden— misschien echter juist omdat ze zooveel verschilden— bestond er tusschen deze twee broers de werkelijke liefde voor elkaar, die op een diepere en meer elementaire basis dan op gelijkgezindheid van gevoelens berust en van groter kracht omdat het in geenerlei verband met verstandelijke overwegingen stond. Hoe vaak hadden zij niet als droommesjes elkaar gekust of met elkaar geworsteld, hoe vaak niet zij aan zij in hun smalle bedjes geslapen. Hoe dikwijls hadden zij niet geweigerd elkaar te „verklikken” en hoe dikwijls was het zelfs niet voorgekomen, dat de een de schuld van den ander op zich nam. Het gezelschap van den een kon den ander prikkelen of vervelen, maar het behoorde tot de onmogelijkheden, dat de een den ander in welke omstandigheid dan ook ontrouw zou worden. Deze traditioneele trouw en aanhankelijkheid wortelde te diep in hen.

Door Miranda voorafgegaan, liepen zij langs de perken naar het Park, over koetjes en kalfjes pratend, ofschoon elk in zijn hart zeer goed wist, waarmede de ander was vervuld.

Stephen roerde het eerst het onderwerp aan.

„Cis heeft me verteld,” begon hij, „dat die Hughs het je lastig wil maken.”

Hilary knikte.

Een weinig bevreesd wierp Stephen een blik op het gezicht van zijn broer. Het had zoo'n heel andere uitdrukking aangenomen, niet meer zoo vriendelijk als anders, dunkte hem.

„Een onbeschaamde kerel, vind je niet?”

„Ik weet het niet,” antwoordde Hilary. „Waarschijnlijk niet.”

„Maar dat moet hij zijn, oude jongen,” mompelde Stephen. Toen, Hilary's arm hartelijk drukkend, ging hij voort: „Kan ik je met iets van dienst zijn, beste jongen?”

„Waarvoor?” vroeg Hilary.

Stephens vreesde haastig de positie, waarin hij thans verkeerde. Haast had hij het gevaar geloopt aan Hilary te laten merken, dat hij hem verdacht. Met licht gefronsd voorhoofd en een weinig kleurend, vervolgde hij:

„Natuurlijk is er niets van waar.”

„Waarvan?” vroeg Hilary weer.

„Van wat die vent zegt.”

„Neen,” zei Hilary, „daar is niets van waar. Maar het is een andere zaak, dat in het oog van de menschen, die een verkeerde meening van mij hebben, er wel iets van aan zou kunnen zijn.”

Stephen verdroeg deze opmerking, die hem kwetste, zonder tegenspraak. Hij begreep, dat Hilary zijn verdenking had doorzien en dit deed zijn meening over zijn eigen diplomatiek optreden niet bepaald prettig aan.

„Je moet je niet in de war laten brengen, beste kerel,” zei hij ten slotte.

Ze liepen nu over de brug van de Serpentine. Op het heldere water roeiden jonge klerken in lichte bootjes; de golfjes, die aan de lange roeispanten ontsnapten, schitterden in het zonlicht en eendjes zwommen lui naar den oever toe. Hilary leunde over de brug.

„Kijk eens, Stephen, ik gevoel belangstelling voor dat kind. Het is een hulpeloos schepseltje en het schijnt, dat zij zich nu eenmaal onder mijne bescherming heeft gesteld. Ik kan er niets aan veranderen. . . . Dat is alles, begrijp je?”

Deze uitspraak bewerkstelligde een groote verwarring in Stephens gemoed, alsof zijn broer hem van een kleinzielige beschouwing der dingen had beschuldigd. Met het gevoel alsof hij zich op de een of andere wijze moest verontschuldigen, zeide hij:

„Ja, natuurlijk begrijp ik het, kameraad, maar begrijp jij ook, dat het mij niets had kunnen schelen— voor zoover het mij persoonlijk betreft — als jijzelf zoo ver was gegaan als je zelf wilde gaan in aanmerking genomen, wat je alles moet verdragen. Maar waarover ik tob is de situatie, waarin je je bevindt.”

Bij deze duidelijke verklaring van zijn gezichtspunt voelde Stephen, dat hij de zaak op een bredere basis had terug gebracht en hierdoor zijn stelling van man met liberale denkbeelden had herwonnen. Ook hij leunde over de brug en keek naar de eendjes. Er heerschte een stilte.

Toen zei Hilary:

„Als Bianca niet naar een andere kamer voor dat meisje wil uitzien, zal ik zelf daarvoor moeite doen.”

Met groote verwondering, die bijna tot afkeuring steeg, keek Stephen zijn broer aan. Hilary had met zoo'n vreemde beslistheid gesproken.

„Maar Hilary,” zei hij, „ik zou niet naar Bi gaan. Vrouwen zijn zoo vreemd.”

Hilary glimlachte. Stephen nam dit als een teeken van weer intredende zwakheid op.

„Ik zal je precies zeggen, wat ik ervan denk. Het is voor jou veel beter, als je je met dien heelen rommel niet verder bemoeit. Laat Cis er voor zorgen.”

Hilary's oogen schitterden van bedwongen ergernis.

„Dank je wel,” zei hij, „maar dit is absoluut de zaak van Bianca en mij.”

Haastig ging Stephen voort:

„Dat is het juist waarom het zoo moeilijk voor je is om zelf voor die zaak te zorgen. Die Hughs kan het je waarschijnlijk lastig genoeg maken. Ik zou hem daartoe geen gelegenheid geven. Ik bedoel— ja, om dat meisje kleeren te geven en zoo. . . .”

„Aha,” zei Hilary.

„Beste jongen,” vervolgde Stephen haastig, „begrijp wel, dat je er volgens mij Bianca nooit toe zult krijgen om deze zaak in jouw licht te zien. Als jullie. . . goed met elkaar was, zou het natuurlijk iets heel anders zijn. Ik bedoel, dat dat meisje in haar soort nogal aantrekkelijk is, zie je.”

Hilary onderbrak zijn studie van de eendjes en samen liepen ze naar het Kruithuis op. Zorgvuldig verreed Stephen het, zijn broer aan te zien. De eerbied, dien hij voor Hilary koesterde, misschien omdat Hilary de oudste was, misschien wel omdat hij voelde, dat Hilary hem beter doorzag dan hij Hilary, deed zich op een wijze gelden, die hem verre van aangenaam was. Met elk woord, dat er in dit gesprek werd gewisseld, voelde hij tevens zijn bodem zwakker in plaats van sterker worden.

„Je hebt, geloof ik, geen vertrouwen in mijn handelend optreden,” begon Hilary opnieuw het gesprek.

„Dat is het niet,” weerlegde Stephen, „maar ik hoop, dat je heelemaal niet zult handelen.”

Hilary lachte. Bij het hooren van dit bitter geluid voelde Stephen zich pijnlijk aangedaan.

„Moed, beste jongen. In elk geval kunnen wij twee op elkaar rekenen.”

Hilary drukte den arm van zijn broer.

Door dit hartelijk gebaar warm aangedaan, ging Stephen voort:

„Ik vind het ellendig, dat jij door zulk een misselijke zaak wordt lastig gevallen.”

Het getoeter van een auto, die vlug aanrolde, zwol tot een bulderend geluid en daar tusschen door schreeuwde een stem: „Hoe gaat het er mee?” Een opgeheven, groetende hand werd zichtbaar.

Het was Mijnheer Purcey, die zijn Al Damer naar Wimbledon terugbracht. Voor hem uit vlood in het zonlicht een kleine schaduw, achter hem scheen de petroleumdamp den weg te verduistert.

„Dat is een goed symbool voor jou,” mompelde Hilary.

„Hoe meen je?” vroeg Stephen droogjes. Hij haatte dat woord „symbool”.

„De machine in het midden gaat kalm haar gang. Schaduwen als jij en ik springen er voor heen en weer. Olie en stofwolken worden achter gelaten. Het leven — het lichaam, de snavel en de beenen.”

Stephen zweeg even. Toen antwoordde hij: „Dat is nogal ver gezocht. Je meent zeker, dat Hughs en dat soort lui tot den nastank behooren.”

„Juist,” antwoordde Hilary spottend. „En het lichaam van dien man en de auto staat tusschen onze soort en hen in. Er is geen mogelijkheid om daar over heen te komen, Stevie.”

„Nu, wie vraagt je dat te doen? Denk je misschien aan de Verbroedering van onze ouden vriend? Ik ga niet op zijn denkbeelden in.” En plotseling voegde Stephen er aan toe: „Zie je, ik geloof, dat het enkel een zwendelaffaire is.”

„Zie je daar dat Kruithuis?” antwoordde Hilary. „De zaak, die jij bedoelt, lijkt meer op dat Kruithuis dan op een zwendelzaakje. Ik wil je niet bang maken, maar ik geloof, dat jij en onze jonge vriend Martin beiden geneigd zijn om het gevoelsvermogen van de menschelijke natuur te onderschatten.”

Een zekere ongerustheid maakte nu voor de sterke onverschilligheid plaats, die zich gewoonlijk op Stephens gezicht vertoonde.

„Ik begrijp je niet,” stamelde hij.

„Welnu, ik vermoed, dat je toch een zekere warmte — om niet het woord passie te gebruiken — in deze geschiedenis zult aantreffen. Ik wil je wel zeggen, dat ik het celibaat in gehuwden staat niet bepaald straffeloos onderga. Ik kan op het oogenblik voor niets instaan. Het is beter, dat je er je niet mee bemoeit, Stephen, werkelijk waar.”

Stephen zag hoe Hilary's smalle handen beefden en dit veront-rustte hem nog meer dan de woorden van zijn broer reeds hadden gedaan.

Zij liepen zwiingend langs het water voort.

Met neergeslagen oogen antwoordde Stephen kalm: „Beste jongen, het is immers niet mogelijk, dat ik je alleen laat, terwijl jij je midden in dat geharrewar begeeft. . . . Dat is absoluut onmogelijk!”

Hij zag dadelijk, dat deze pijl, die inderdaad uit het diepst van zijn ziel ontsprong, doel had getroffen. Hij trachtte nu dien gewonnen indruk nog te versterken.

„Wij houden allen zooveel van je,” ging hij voort. „Cis en Thyme zouden het vreeselijk vinden als jij en B. . . .” Hij zweeg.

Hilary keek hem aan. Die flauwe schaduw van een glimlach, die hem scheen te doorgronden, gaf Stephen plotseling een gevoel van minderwaardigheid. Hij was betrapt op zijn poging uit de liefde, die hij voor zijn broer koesterde, munt te slaan. Hilary's doorzicht prikkelde hem.

„Ik geloof, dat ik niet het recht heb je een raad te geven,” vervolgde Stephen, „maar in mijn oogen moet je die zaak laten dood bloeden. Dat meisje is niet waard, dat je naar haar omkijkt. Breng haar onder bij die vereeniging, dat ding van Mevrouw Tallents Smallpeace. . . . Joost mag weten hoe het heet!”

(Wordt vervolgd).

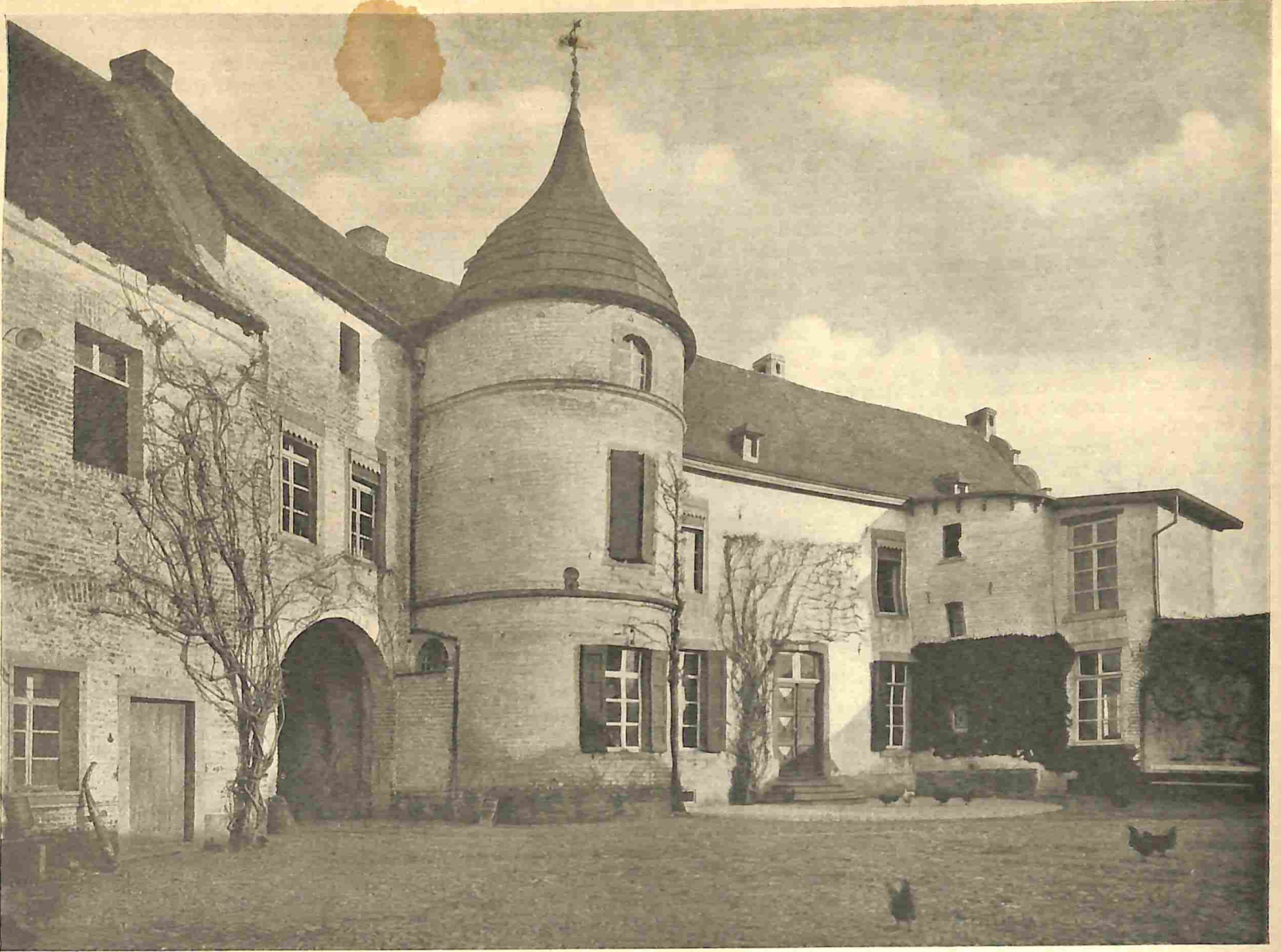

Foto C. Steenberg.

HET HUIS MILLEN BIJ SITTARD, BINNENHOF.

HET HUIS MILLEN (Nieuwstad in Limburg).

EERST nadat, 12 Mei 1815, de commissaris van den Souverein Vorst Willem I, bezit der gedeelten van Limburg op den rechter Maasoever had genomen, die tot dusverre tot het Gouvernement du Bas-Rhin et du Rhin Moyen behoord hadden, werd bij 't grenstractaat tusschen Nederland en Pruisen van 26 Juni 1816, met andere Pruisische gedeelten, ook nog dat gedeelte van Millen waar het Slot zich bevond, aan Nederland afgestaan (1) en bij Nieuwstad gevoegd.

Het slot of huis Millen dan, zooals men het gewoonlijk noemt, was reeds in de 12e eeuw in het bezit der gelijknamige familie als leen van den Prinsbisschop van Luik.

Dat zullen van die ouderwetsche ridders geweest zijn, wier oorsprong men niet kent, heeren, die met de plaats als 't ware samengegroeid zijn, autochthonen, die geen familienaam er op na hielden dan die van hun heerschappij en wier wapen zeer eenvoudig was; „qui a le plus porte le moins”, zeggen de Fransche wapenkundigen.

Of het van die vechtersbazen waren als de Valkenburgers, die, gelijk Walram II in den slag bij Woëringen, nog doorvocht toen zijn neus was afgeslagen, alsof er niets gebeurd was, of gelijk diens kleinzoon Jan, die toen in zijn land niet meer te vechten viel, aan den koning van Engeland zijn diensten ging aanbieden tegen dien van Frankrijk, van die ridders, die men zich haast zou voorstellen dat gespoord en gelaarsd naar bed gingen 2), dat weten wij niet. Een goede noot voor hen is, dat in 1317 een van de heeren van Millen in den krijgsveld der stad Keulen trad tot beschutting van den landvrede, eene instelling in 1255 uitgevonden en dikwijls vernieuwd, een soort volkerenbond, die zeer schoon was op 't papier. Ook waren er godvruchtige zielen onder die heeren van Millen, ten minste den deken van St. Servaas, Robinus de Millen, houd ik voor een van de zulken. De na zijn dood verbroken zegelstempel van koper, met afbeelding van St. Servaas en daar onder zijn wapen: een keper vergezeld van drie zespuntige sterren, wordt bewaard op het Rijksarchief alhier. Op zijn grafsteen in St. Servaaskerk, waarmede men jammerlijk heeft gesold en die vroeger vóór de sacristie bij den omgang lag, en misschien toen zijn graf dekte maar nu een eind verder in den omgang zelf is verplaatst, ziet hij er heel deftig en eerbiedwaardig uit.

De heeren van Millen zijn ook heeren van Grubbenvorst en Wickrade geweest, al in 1308, en bezaten de kerkegift of 't patronaat der kerk van Venlo en Wijlre-Hulsforstthof bij Venlo. Goswin heer van Millen die 12 Nov. 1259 dit patronaatsrecht

aan de Norbertijner abdij van Averbode schonk, Arnold heer van Millen die het slot en de heerlijkheid Millen in 1282 aan Dirk II van Heinsberg verkocht, waarna zij achtereenvolgens Geldersch, Meursisch, Brabantsch en eindelijk 1420 weer Heinsbergsch werden. Kort na 1282 werd, tijdens den oorlog tusschen Jan I hertog van Brabant en Reinald I graaf van Gelderland, over het bezit van het oude hertogdom Limburg (dat, het kan niet genoeg herhaald worden, met onze Nederlandsche provincie van dien naam niets te maken heeft) die met den slag van Woëringen in 1288 ten voordeele van Jan I eindigde, ook het slot Millen verwoest, doch weer hersteld van welken ouden bouw waarschijnlijk de oudste toren nog over is zooals wij zullen zien. Godfried, zich noemend heer van Millen en Eyck, achterkleinzoon van Dirk II 3) had ± 1336 tot zijn dood in 1342 de heerlijkheid Millen met het slot in zijn bezit, Godfried II van Heinsberg 4) verpandde de heerlijkheid en slot Millen en de steden Gangelt en Waldfeucht 5) 1363 aan Eduard hertog van Gelder, die 29 Aug. 1364 Millen aan Jan broeder van Dirk graaf van Meurs in pandschap gaf, waarna Reinoud van Gelder, broeder van Eduard, na diens dood hertog van Gelder, ze aan Jan van Meurs in eigendom gaf of liever ten zijnen voordeele van den prijs van het pandschap afstand deed. Frederik van Meurs, die in 1351 de nalatenschap van die goederen van zijn oom Jan geërfd had, verkocht ze 25 Maart 1387 aan hertog Wenceslaus van Brabant, waardoor oorlog dreigde te ontstaan, daar voornoemde Godfried II van Heinsberg, wiens voorvader die goederen, dat is de heerlijkheid Millen, van Arnold van Millen had gekocht, tegen dien verkoop opkwam wat door een verdrag, 10 Maart 1385, werd voorkomen en waarbij bepaald werd, dat Godfried, zijn vrouw Philippa van Gulick en hun zoon Johan tijdens het leven van Joanna van Brabant, weduwe van den intusschen 1383 overleden Wenceslaus, niet zouden terugkopen. Weldra kwamen er nog ernstiger verwickelingen over Gelder, die zeer oorlogszuchtig was, eischte, onder voorwendsel dat hij die goederen eigenlijk aan Godfried van Heinsberg verpand had deze terug. Een verwoede krijg brak uit. Mil-Willem de la Trémouille, door hertog Philips van Bourgondië ter hulpe der Brabantsche hertogin gezonden. Het kasteel zal toen Gelder 23 Juni 1365 hem had verzocht. Het was in 1365 zeker of bouwvallig of had door ons onbekende oorlogen geleden. Ge-

lukkig werd 12 October 1388 weer vrede gesloten onder dezelfde voorwaarde als 10 Maart 1385. Willem van Gulick zou de bezittingen van Joanna op de twee Maasoeveren, voornamelijk Millen, Gangelt en Waldfeucht, met rust laten, zich echter alle rechten en pretenties die hij tegenover de Hertogin van Brabant had of na haar dood hebben kon, voorbehoudend voor hem en zijne erfgenamen.

Het was niet het rechtstreeksch of eigenlijk bezit, maar het pandrecht dat Willem van Gulick, hertog van Gelder aanleiding, of liever voorwendsel tot dien oorlog had gegeven, want na den dood der Hertogin Joanna (1404) liet hij de familie van Heinsberg in 't bezit van Millen, dat haar volgens de voorwaarde van het verdrag tusschen deze hertogin en Godfried II van Heinsberg was gewaarborgd, en zoo zien wij Jan II, zoon van den voornoemden Godfried, al beschikken over de sloten, steden en het land van Millen, Gangelt en Waldfeucht, n.l. in 1411, ten gunste van zijn zoon Willem en 1423 van zijn zoon Jan I bisschop van Luik, na wiens dood zijne zusters Maria en Jacoba ze bezeten hebben; Jacoba, die abdis van de vorstelijk abdij Thorn werd, deed afstand van die rechten, zoodat Maria, niet zonder verzet van hare familie, ze alleen bezat. Onder het bestuur der beide zusters is het slot Millen weer herbouwd; het zal misschien tijdens de oorlogen van Godfried van Heinsberg en Willem van Gelder-Gulick veel hebben geleden. Maria was gehuwd met Johan van Nassau-Dietz en Vianden, heer van Breda, die de meergenoemde bezittingen verruilde met Willem, hertog van Gulick, gehuwd met Elizabeth van Nassau-Saarbrücken 6) tegen Diest en Sichen. Nu waren de Heinsbergsche bezittingen onder Gulicksche heerschappij gekomen. Door een bloedverwant van de Heinsbergers, n.l. door René van Chalons, werd het huis Millen afgebrand in den oorlog tusschen Karel V en Willem V hertog van Gulick-Kleef en van Gelderland, zoon van Maria (dochter van Willem V voornoemd, en Jan III van Kleef om de heerschappij van Gelderland.

Onder het Gulicksch bestuur werd het huis Millen de woning van den ambtenaar van 't ambt Millen en al in de 17e eeuw van dien van het ambt Millen en het gecombineerde ambt Born en Sittard te zamen. In 1677 volgde Frans Nicolaas van Bentinck zijn vader Wolfgang Willem op als ambtman der beide ambten. Daar de Bentincks in 't naburig Limbricht hun kasteel hadden, zullen zij het huis Millen wel alleen tot uitoefening aan hun ambt gebruikt en er niet gewoond hebben. In 1775 was vrijheer von Blanchart ambtman, ook der beide ambten.

Door de Fransche Republieken werden natuurlijk op 't eind der 18e eeuw de waardigheden en ambten van het oude regime afgeschaft en het huis Millen verkocht. Wie de aankoper is geweest weet ik niet, maar de familie Haan woont er al een aantal jaren.

Het huis, waaraan nog vele middeleeuwsche overblijfsels te zien zijn, is een statig gebouw met twee voorbruggen. Door een gothieke voorpoort met 17e of 18e eeuwse bekapping en een tweede poort met ronden boog uit de 17e of 18e eeuw komt men in een binnenhof en ziet rechts een gebouw, misschien uit de 18e eeuw, maar met 19e eeuwse ramen enz., geflankeerd door twee torens; die aan de linkerhand, als men binnen komt, met een 18e eeuwse bekapping en de andere zonder bekapping. Ter zuidzijde achter het huis zijn twee oude torens, die links ter hoogte van een halven meter uit natuursteen opgetrokken en overigens van baksteen, de andere geheel van baksteen; beide zijn schilderachtig met klimop begroeid.

In een der vertrekken van het gebouw ziet men in hout gestoken het wapen van den keurvorst Johan Willem van Paltz-Neuburg hertog van Gulick; gedekt door de keurvorsten-muts, en daarboven 't jaartal 1699. Eenigen tijd geleden is onder het behangsel een afbeelding van het kasteel te voorschijn gekomen uit de 18e eeuw.

Over Millen en de geschiedenis daarvan als mede van het slot zie S. P. Ernst, Hist. du Limbourg, V blz. 141 en volg.

De Maasgouw 1895 blz. 71—72, 1880 blz. 248 en 395, 1904 blz. 9. Kunstdenkmäler der Rhein-provinz, (Düsseldorf 1908) band 8, deel 4 blz. 84.

C. Cremer, Geschichte der Herre von Heinsberg. Akademische Beiträge zur Gölch- und Bergische Geschichte I, 1, 102.

A. J. A. FLAMENT.

1) Wjl de Roobeek (Rodebach zegt de schrijver der aan 't eind door ons te vermelden Kunstdenkmäler) die het huis Millen van het stadje van dien naam scheidt, als grenslijn werd uitgekozen.

2) Zie Philippe de Commines, waar hij van de ridders spreekt, die met den keurvorst Frederik bij Philip den Goede uitgenoodigd, met hun beslijkte sterven op de prachtige gewezen bedsprien gingen liggen.

3) Kleinzoon van Godfried, heer van Heinsberg en Blankenberg, en zoon van Diederik II, Graaf van Loon-Ching, heer van Hensberg en Blankenberg.

4) Zoon van Johan I, heer van Heinsberg en Dalenbroek, een jongeren zoon van voornoemden Godfried I.

5) Het latere ambt Millen onder de Gulicksche heerschappij bestond uit 't stadje Millen, 't stadje

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS MILLEN.
GEZICHT DOOR DE POORT OP DEN BINNENHOF.

Gangelt, Vucht of Waldvucht (Waldfeucht), Havert, Breberen en Braunsrade.
6) Dochter van Jan en Joanna van Loon, erfgename van Loon, Chiny, Heinsberg, Leeuwenberg, Diest en Sichen.

Ontvangen Boeken.

Schilderijen „herstellen”, door C. B. van Bohemen, den Haag 1919.

In deze brochure wordt gewezen op de wenschelijkheid van deskundig toezicht op de meesterwerken van oude en nieuwe schilderkunst en op de onjuistheid van de nog al te veel heersche meening, dat schilderijen de eeuwen kunnen trotseeren, zonder iets van hun schoonheid te verliezen. Verder wordt een en ander verteld van de z.g. regeneratie-methode van Von Pettenkofer.

Sleeswijk's kaarten van Friesland, Groningen en Drente. Voor wandelaars, wielrijders, automobilisten. Voor school, kantoor en huiskamer. J. A. Sleeswijk, uitgever, Bussum.

Weer drie uitmuntende, fraaie, duidelijke en naar wij gelooven betrouwbare kaarten. Slechts de wijze, waarop de stoombootdiensten worden aangegeven, kan — vooral wat betreft Friesland — minder geslaagd heeten. En hoe is het mogelijk kaarten uit te geven zonder jaartal?

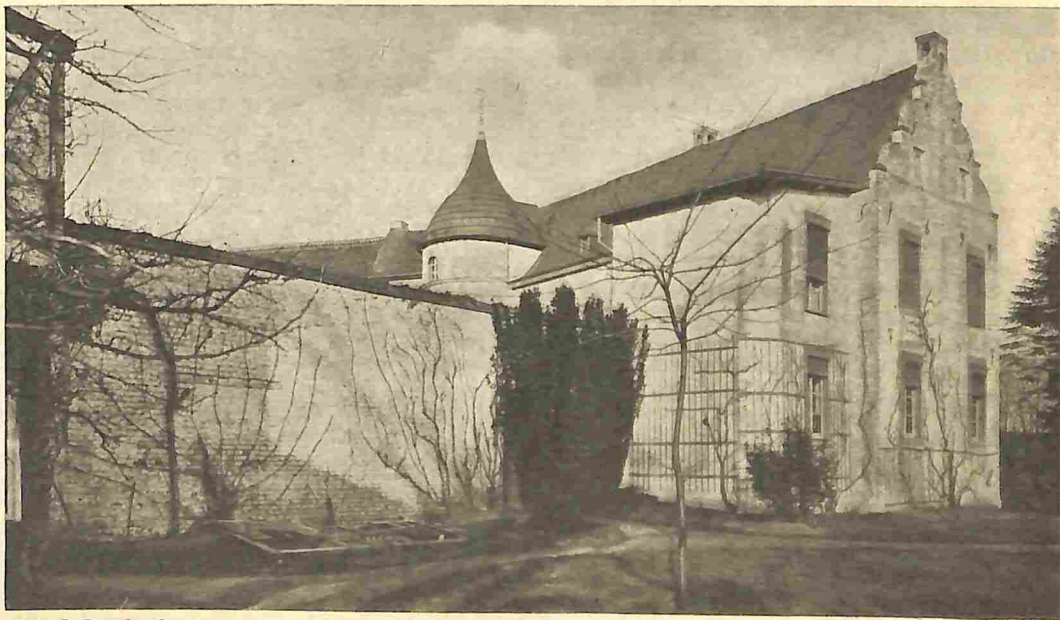

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS MILLEN, GEZIEN VAN DEN STRAATWEG.

Foto C. Steenbergh.

HET HUIS MILLEN.
RUÏNE VAN HET OUDE KASTEEL

De kunst van kievitseieren zoeken

DOOR W. HIELKEMA EN A. TERPSTRA.

VI. DE INVLOED DER WEERSGESTELDHEID.

WAT de noeste bewerker van den bouwgrond ook in de hand moge hebben, hoe wetenschap en ondernemingsgeest ook meer en meer de vruchtbaarheid van den bodem en zelfs de vruchtvorming der gewassen in de door den mensch gewenschte richting weten te dwingen, en der voornaamste factoren in het proces der natuurlijke voortbrenging blijft onverbiddeijk aan 's menschen invloed onttrokken: de weersgesteldheid.

Het weder wordt nog steeds beschouwd als iets, dat men moet nemen, zooals het is; als eene onveranderlijke noodwendigheid, een onherroepelijk vaststaand gegeven van zoo alles beheerschende kracht, dat het den mensch dwingt om zich volkomen naar zijne luimen te schikken. De landman moge zijn grond bemesten, zoo goed hij kan, het zaad met alle zorg uitkiezen en in de voren strooien, al het verdere moet hij in volle berusting overlaten aan de ijzeren wetten van zon en wind en wolken.

Waar al wat leeft zoozeer aan den invloed der weersgesteldheid is onderworpen, kan het niet anders, of ook de kievitseierenraper heeft het weder leeren beschouwen als een der eerste voorwaarden met welke hij rekening moet houden.

Juist hij; want waar de cultuurmensch met onuitputtelijke hulpmiddelen zich zoo volkomen tegen de onaangename gevolgen van ongewenschte weersinvloeden weet te beschutten, dat de bewoner onzer groote steden aan het weder nog maar slechts eene zeer geringe plaats in zijne overwegingen toekent, daar zijn de natuurkinderen bij uitnemendheid, de vogels, — en vooral de vogels der vlakte — zonder enig middel van verweer aan de grillen van het weder overgeleverd.

Waar vinden zij bescherming tegen den snijdenden wind, waar een beschuttend dak voor den neerpletsenden regen of de striemende hagelkorrels? En als in het open nest midden op de wijde vlakte, hunne kostbare eieren liggen, beloften van een dierbaar kroost, hoe zullen zij dezen schat anders behoeden dan door hun eigen lichaam tot dak te bieden voor de woede der elementen? Spreeuwen, musschen, zwaluwen kunnen schuilen onder de pannenen, en de zang- en roofvogels zoeken voor hun nest een plaatsje uit waar of de natuur of de mensch voor een dak heeft gezorgd. Doch de kievit en de andere bewoners der vlakte staan als arme daklozen ten volle bloot aan iederen gril van het nukkige voorjaarsweder.

Dat in de levensverrichtingen dezer vogels de weersgesteldheid een groote rol speelt, behoeft dan ook geene nadere verklaring, al schijnt hiermede de volkswijsheid in tegenspraak te zijn, die als vasten en door de ervaring telkenmale als juist bewezen regel verkondigt: Zeven weken voor Mei, het eerste kievitseizoen. Ter beoordeeling van de juistheid dezer uitspraak dient men echter niet alleen te letten op de weersgesteldheid, doch ook op andere levensomstandigheden der vogels. En dan komen in de eerste plaats in aanmerking de voedingsvoorwaarden.

Nu zijn er streken in ons land waar, 't zij door de plaatselijke gesteldheid, 't zij door de vervroegde bodemcultuur, reeds vroeg in 't voorjaar de grond ruim voldoende voedsel voor de kieviten

oplevert. Waar aan dezen levensseis wordt voldaan, waar de vogels als het ware geregeld doorvoed zijn daar heeft eene eventuele nadeelige weersgesteldheid op hen minder invloed; het natuurlijk proces van de voortplantingsdrift ondervindt dus slechts weinig vertraging en het eerste ei verschijnt op den gezetten tijd. In den regel wordt dan ook het eerste kievitenei ieder jaar in bovenbedoelde streken gevonden. De eierenjager weet deze plaatsen bij ervaring, hij begeeft zich dan ook allereerst daarheen, zelfs wanneer in verband met de weersgesteldheid in andere streken nog geen ei te vinden zal zijn.

Voor al op het regelmatig doorleggen oefent het weder grooten invloed uit. Is het koud en buig dan wil de kievit, die gewoonlijk iederen dag legt, wel eens een dag overslaan, terwijl bij aanhoudend schoon weder zelfs de rustperioden tusschen twee opeenvolgende broedsels verkort worden. Dan kan het bijvoorbeeld geschieden dat de eierenzoeker constateert, hoe de kievit reeds na eene rustpoos van eene week (gewoonlijk is de rustperiode tien dagen of meer) een nieuw broed is begonnen te leggen, namelijk wanneer hij het laatste ei van het vorige broed heeft vervangen door een nestei. De kievit zal dan bij dit nest „aanhouden”, het nestei als zijn eigen ei bewaren en er een nieuw broed bij leggen. Het komt voor, dat op deze wijze een broed van vijf kievitseieren wordt gevonden, n.l. het laatste ei van 't vorig legsel en een nieuw broed van vier eieren.

Hoe vaster en hoe schooner de weersgesteldheid is, des te gunstiger zijn voor de vogels de levensvoorwaarden en des te meer worden zij tot leggen geprikkeld. Niet alleen is dan het aantal eieren groot, doch het valt den jager ook niet moeilijk ze te ontdekken. De kieviten toch worden dan door niets in hunne natuurlijke gedragingen belemmerd; zij geven zich geheel, zoo als ze zijn; wel ook met hunne listen en misleidingspogingen, doch deze kent de jager immers en ook hij heeft het voordeel, dat hij zich in 't veld volkomen kan bewegen zooals hij dat voor het oogwenk gewenscht acht. Hij kan den geheelen dag aan 't eieren zoeken besteden en behoeft zich dus niet bijzonder te haasten. Wil hij eenigen tijd gaan liggen, om een bijzonder uitgeslagen kievit, die telkenmale wanneer hij zich van 't nest verwijderd hem heeft misleid, te bespieden bij zijn ongezien-gewaanden terugtocht naar het nest, wil hij een omweg maken om een leggend wijfje niet op te jagen of een nestbouwend paartje niet te storen, niets dat hem in zijn voornemen belemmert.

Slechts de zon kan hem tot last zijn, doordat ze hem verplicht haar steeds ter zijde of in den rug te houden. Bij het loopen tegen de zon in worden de oogen te sterk door het directe licht aangedaan. De blik is veel minder scherp, onderscheidt vooral op verre afstanden zeer slecht; de oogen worden spoedig vermoeid, beginnen te tranen; dan moet de jager het hoofd even afwenden en juist in dezen korten tijd kunnen kieviten opvliegen. Hij ziet ze dan pas, wanneer ze reeds in de lucht zijn, weet niet vanwaar ze zijn opgevlogen, mist dus zijn slag op deze vogels en heeft de zekerheid eenige eieren minder te zullen rapen.

Bij helderen zonnenschijn komt het op die wijze dikwijls voor dat de jager de eerste vlucht der vogels niet heeft kunnen waarnemen. Hij merkt ze dan pas op bij de tweede of derde vlucht, dus wanneer ze zich reeds een eind van 't nest hebben verwijderd. De amateur zou nu onmiddellijk toelopen op de plaats, waar hij de vogels heeft zien opvliegen, doch de ervaren eierenjager ziet aan hunne bewegingen (ze geven zich minder moeite om zich aan zijn oog te onttrekken, vliegen iets hooger, zijn minder schuw en het mannetje waarschuwt niet meer) dat ze niet van of bij 't nest zijn opgevlogen, zelfs het kampgebied hebben ze reeds verlaten of verblijven op den rand daarvan. Wel constateert hij, dat ze eieren hebben, doch de plaats van het nest kan hij niet bepalen. De zon heeft hem een poets gebakken.

Hij zal dit dus trachten te voorkomen, door steeds zooveel mogelijk achter zijn eigen schaduw aan te loopen en hiernaar de plaats, waar hij het veld betreedt en zijne gangen over het terrein bepalen. Kan hij dit volhouden, dan is nog slechts eene onstandigheid in staat om zijne goede stemming te vergallen, n.l. de verschijning van den amateur-eierenzoeker, die door het schoone voorjaarsweer naar buiten is gelokt en die nu alle vogels voor zich opjaagt en een onontwarbare chaos van vliegende, schreeuwende kieviten, grutto's en tureluurs teweeg brengt. Dan staan den eierenjager drie wegen open: of door lomp optreden den amateur weg werken, of in filosofische berusting wachten tot het veld zijn natuurlijke aanblik heeft herkrege, of zelf weggaan en een ander terrein opzoeken. Welke hij ook kiest, in ieder geval zal hij veel tijd verliezen en last not least, hij zal zich hebben geërgerd.

Deze beide nadeelen, de zon en de amateur, die dikwijls samen gaan, doen echter het groote voordeel dat het gunstige weder enorm groote hoeveelheden kievitseieren, welke er gedurende een gunstig voorjaar worden aangevoerd.

Het afgelopen seizoen schijnt hierop eene uitzondering te hebben gemaakt. Hoewel het weder gedurende den geheelen zoektijd 's nachts 16° F., in 't laatst van de zelfde maand nog 13 à 14° en wit van sneeuw en hagel) zijn er dit jaar meer kievitseieren ter algemeen veel gunstiger was.

Er moeten dus dit jaar meer eieren zijn gelegd dan het vorige, want het kievitseierenzoeken is wel zoo'n stelselmatig uitgevoerd

bedrijf, dat er in ieder seizoen slechts een zeer enkel eitje blijft liggen.

Vanwaar dan dit oogenschijnlijk tegenstrijdig verschijnsel?

Wij zoeken de oplossing in het feit, dat er zich dit jaar meer kieviten in ons land bevinden, dan gewoonlijk.

Uit vele plaatsen in Friesland werd dan ook bericht: „er zijn hier vele kieviten in de omstreken”, en wij hadden ook gelegenheid op te merken, hoe op ons observatie-terrein het aantal dier vogels beduidend grooter was, dan vroeger.

Indien er evenveel kieviten waren als het vorige jaar zou het aantal gevonden eieren, als gevolg van de doorlopend slechte weersgesteldheid, geringer moeten zijn geweest.

Thans was het zoo, dat in 't begin van den zoektijd slechts enkele honderden eieren, een betrekkelijk gering aantal vergeleken bij de duizenden van andere jaren, werden aangevoerd. Een gevolg van de buitengewoon lage temperatuur en de daardoor ongunstige levensvoorwaarden.

Zooals echter in de planten het nieuwe leven werkte, zoodat de knoppen tot berstens gespannen stonden, slechts wachtend op den eersten milden zonnedag, zoo werkte in de vogels de voortplantingsdrift. Ze moesten eigenlijk reeds gelegd hebben en toen dan ook het weder maar eventjes zachter werd, kwam plotseling alles los.

Midden April liep het aantal ter markt gebrachte eieren plotseling omhoog in de duizenden en het bleef zoo hoog, dat het totale aantal dat van 't vorige jaar verre overtrof.

De opmerkelijkheid van deze stijging springt nog sterker in 't oog, indien men het volgende bedenkt.

In een normaal seizoen kan de kievit van begin tot het eind geregeld door leggen en produceert dus gemiddeld gedurende den zoektijd drie broed. De eierenjager zal dan dus van ieder kievitenpaar twaalf eieren rapen.

In het afgelopen seizoen echter hebben de meeste kieviten gedurende de eerste weken niet gelegd, zoodat zij op den sluitingsdag, 28 April, slechts twee broed vol hadden. De jager zal dus thans in 't algemeen van ieder paartje slechts acht eieren hebben gevonden. En al moge dit nu niet bij alle vogels het geval zijn geweest, er is overvloedig reden om aan te nemen, dat van een zelfde aantal vogels, dit jaar minder eieren zijn geraapt dan het vorige.

Dat het totaal-aantal niettemin grooter is geweest kan dan ook alleen worden verklaard door aan te nemen, dat het aantal in ons land broedende kieviten grooter is geworden.

Wij beschikken over te weinig gegevens om de oorzaak van dit verblijvend verschijnsel te kunnen aanwijzen, doch veronderstellen als zoodanig het volgende:

De vervroegde sluiting van den zoektijd (van 1 Mei op 28 April) kan merkbaar gunstig resultaat hebben. In dit hoogtepunt in het vogelvenen zijn twee dagen van onberekenbaar belang en het is niet onmogelijk dat door dit korte tijdsverschil het aantal eieren, dat wordt uitgebroed, aanmerkelijk vermeerderd, vooral ook met het oog op de landbouwwerkzaamheden.

Het voorafgaande jaar kan door eene ons onbekende oorzaak een bijzonder gunstig vogeljaar zijn geweest.

't Is mogelijk, dat de vogels het gedurende den trek heen en terug bijzonder gunstig hebben getroffen. In verband hiermede moge opgemerkt worden, dat wij nog nimmer zooveel verscheurde kieviten kadavers in 't veld hebben aangetroffen, als dit jaar. Dit kan worden veroorzaakt door grootere sterfte wegens 't slechte weder, doch ook doordat vele zwakke vogels in gunstige omstandigheden den trek hebben kunnen meemaken, doch, zwak en uitgeput hier aangekomen, tegen de nadeelige omstandigheden die ze hier aantreffen, niet bleken opgewassen.

In het buitenland kan de vangst van kieviten minder stelsmatig zijn toegepast dan voor den oorlog. De gunstige gevolgen hiervan zouden zich thans in de vermeerdering van het aantal kieviten doen gelden.

't Bovenstaande zijn slechts veronderstellingen; het oordeel laten wij gaarne over aan hen, die over meerdere gegevens beschikken.

We hebben in dit artikel slechts zeer in 't algemeen den invloed van de weersgesteldheid op het eierenleggen besproken. Hoe de eierenjager handelt in bepaalde gevallen, bij storm, regen, hagel, sneeuw, mist, hopen we in een volgend artikel meer uitvoerig te kunnen vermelden. Het zal dan blijken hoe ieder dezer natuurverschijnselen een eigen jachtmethode eischt en hoe de ervaren jager dikwijls van schijnbaar ongunstige omstandigheden partij weet te trekken. (Slot volgt.)

De vier Heemskinderen als uithangteeken.

In de zeventiende eeuw waren de Vier Heemskinderen, gezeten op hun tooverros Beijaert, zeer gewild als uithangteeken, inzonderheid aan herbergen, zoodat, volgens Van Lennep en Ter Gouw, een spotvogel uit dien tijd in een der drankhuizen, van dit uithangbord voorzien, op een glas schreef:

De Vier Heemskinderen moesten wis
den drank geweldig minnen
Wijl zij zijn 't uithangbord
bij waarden en waardinnen.

De oorzaak dat zij juist aan herbergen prijken, zal misschien wel daarin gezocht moeten worden dat Hemo's zonen na hun vlucht een leven van „reizen en trekken” leidden. Overigens komen

zij in oude gevelsteenen nog altijd voor, b.v. te Amsterdam in het huis op den hoek van Heeren- en Leidsche gracht.

Aan de zuidoostzijde van Amsterdam werd in het laatst der vijftiende eeuw een stuk land, tegenover „De Waal” gelegen en de „Lastage” geheeten, met pakhuizen, houttuinen en lijnbanen bezet, waarna de stedelijke regeering, beducht voor een aanval der Gelderschen en Utrechtenaren, te dezer plaatse een sterken steenen wachttoren liet bouwen, op welks grondslagen in 1606 de nog altijd bestaande *Montalbaan's* toren opgetrokken werd.

Commelin, die, in zijn „Beschrijving van Amsterdam,” geen raad weet met de benaming van het bouwwerk — omdat het ouder moet zijn dan Alva, naar wien het volgens sommigen zou heeten en omdat Monkel, naar wiens lijnbaan 't genoemd zou zijn, alleen bekend scheen te wezen uit het gedicht van een zekeren Laurentius — schijnt geen flauw vermoeden te hebben gehad dat de toren zijn naam wel eens ontleenen kon aan het kasteel, hetwelk Reinout van Montalbaen zich aan de Gironde liet bouwen. Wie zal zeggen of zich op de Lastage niet een herberg of huis, aan onzen Vondel *) bekend, bevond, waar de burcht der Vier Heemskinderen uithing en waarvan de naam onwillekeurig overging op den Montalbaen's Toren! F. W. DRIJVER.

1) In zijn „Rommelpot van 't Hanekot” (1627) zegt de dichter:
Het geviel dat graauwe geusen
Wonnen 't huys te Monckelbaan.

DE PAARDENKASTANJE.

Z E staan weer in vollen bloei, de Paardenkastanjes. Met hun helder witte bloempluimen leveren zij weder een onvergelyklijk gezicht op, en duizenden plantenliefhebbers staan ze weder met het grootste genot te aanschouwen en geraken geheel onder hun bekoering.

Wonder is dit niet, want ongetwijfeld behoort de Paardenkastanje tot onze allerfraaiste boomen en gerust durf ik zeggen, dat hij, die ze niet mooi vindt, mank gaat aan een duidelijk kenbaar gemis aan schoonheidsgevoel.

Paardenkastanje zet ik boven dit stuk, om niet in verwarring te komen met de echte Kastanje, dat een geheel andere boom is.

Vreemd is het, dat, wanneer men spreekt van een kastanjeboom of een kastanjelaan, ieder dadelijk weet welke boom men bedoelt, terwijl men dan toch eigenlijk den Paardenkastanje op het oog heeft. De echte Kastanje, de *Castanea vesca*, is een geheel andere boom, met ander blad en andere vruchten. De laatste

E. to C. Strenberg
GEVULDBLOEMIGE PAARDENKASTANJE IN VOLLEN BLOEI. (HORTUS TE LEIDEN).

zijn van de echte kastanje goed eetbaar en worden door sommigen zelfs een lekkernij gevonden, terwijl de zaden van de Paardenkastanje door haar vies bitteren smaak ten eenenmale ongenietbaar zijn; alleen in voorkomen gelijken ze veel op elkander, zooveel zelfs, dat deze gelijkenis aanleiding gaf ze een zelfde volksnaam te geven.

De geschiedenis van den Paardenkastanje is een beetje verward; zeker is het, dat het een boom is, die al sinds jaren in West Europa in kultuur is; wanneer zij daar verspreid werd, is moeilijk te zeggen. Vermeld wordt, dat er in 1576 reeds een mooi exemplaar te Weenen van aangetroffen werd, gekweekt uit zaden door Freiherr von Ungnad, destijds Oostenrijksch Gezant te Constantinopel, daarheen gezonden. Volgens andere schrijvers werd zij in 1550 uit Tibet in Engeland ingevoerd.

Deze verschillende opgaven zijn oorzaak, dat men langen tijd in het onzekere heeft verkeerd, wat nu wel het eigenlijke vaderland van dezen prachtige boom was; men zocht in Tibet, doch vond daar geen in het wild groeiende exemplaren en zoo moest de bekende dendroloog Karl Koch in 1869 nog verklaren, dat zijn vaderland onbekend was. Sinds dien heeft echter Th. van Heldreich talrijke exemplaren in Noord-Griekenland in het wild groeiend aangetroffen, zoodat men thans vrijwel algemeen aanneemt, dat hij vandaar afkomstig is.

Ook omtrent de benaming van dezen boom is men langen tijd in het onzekere geweest. De oudere schrijvers noemen hem allen *Castanea equina*, wat niets anders beteekent dan Paardenkastanje. De plantkundige Tournefort bemerkte echter reeds spoedig, dat deze soort met den echten Kastanje niets te maken had, en doopte daarom het geslacht *Hippocastanum*, wat feitelijk hetzelfde beteekent. Toen Linnaeus het meerendeel der planten opnieuw beschreef, liet hij dezen naam zonder opgaaf van reden als geslachtsnaam vervallen en verving dien door *Aesculus*, daarbij *Hippocastanum* voor de soort-aanduiding gebruikend. Gelukkig gekozen was deze geslachtsnaam wel niet, doch hij bleef gehandhaafd.

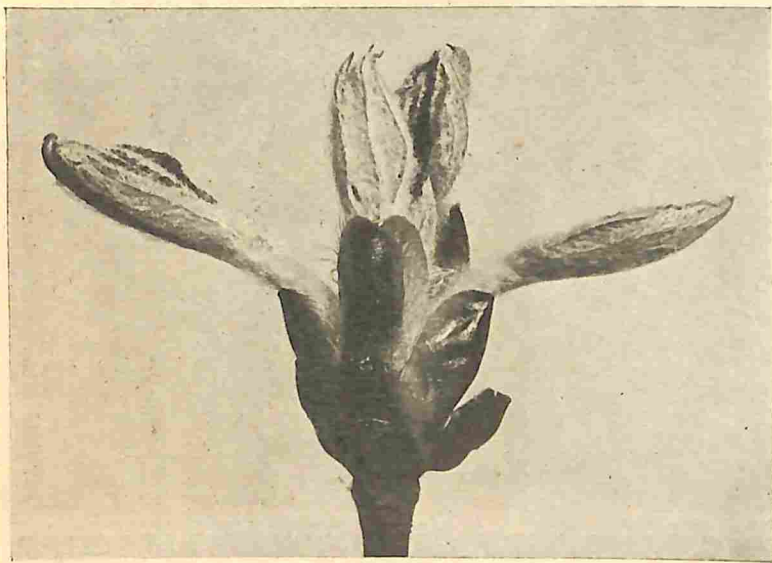
Ook over de systematische plaats van den Paardenkastanje is men het oneens geweest. Langen tijd beschouwde men het geslacht mede als een afzonderlijke plantenfamilie, die der *Hippocastanaceae*, totdat de Duitsche plantkundige Endlicher het als een onderfamilie bij de *Sapindaceae* bracht. Hiermede waren velen het niet eens, doch toen ook de beroemde Engelsche plantkundigen Benthams en Hooker hetzelfde deden, bleef het er vrijwel bij gehandhaafd.

Ook over de indeeling van het geslacht waren velen het niet eens, zoodat dit op grond van grootere of kleinere verschillen weder in vier geslachten werd onderverdeeld, waarvan alleen *Aesculus* en *Pavia* burgerrecht hebben verkregen. De bekende dendroloog Dippel, wiens benaming thans vrij algemeen gevolgd wordt, heeft al deze geslachten weder onder de eerste benaming samengevoegd, wat niet wegneemt, dat men hier en daar in catalogi sommige soorten nog al eens onder den naam *Pavia* vindt aangeboden.

De Paardenkastanje is ongetwijfeld een van onze fraaiste en meest geliefde boomen. Hij vormt een karakteristieke boom met een zwaren, ruwen stam, waaruit op een bepaalde hoogte krachtige takken ontspruiten. Een bijzondere eigenschap van de onderste takken is, dat deze zich eerst naar beneden buigen en de topeinden zich dan weder oprichten; de jongere takken echter hebben dezen stand niet, waardoor de boom een geheel bijzonder voorkomen verkrijgt.

Onvermeld mag ik hier niet laten, dat er een verscheidenheid voorkomt, wier takken meer loodrecht naar boven groeien, waardoor de boom een meer pyramidaal voorkomen verkrijgt. Deze, de *Aesculus Hippocastanum pyramidalis* verdient voor straatbeplanting vooral aanbeveling.

De groote bladeren geven aan den boom een bijzonder mooi voorkomen. Het zijn z.g.n. vijf- of zeventalig handvormig samengestelde bladeren, w.w.z. dat ieder blad bestaat uit vijf of zeven blaadjes, die met hun eigen bladsteeltes vereenigd staan

ONTLUIKENDE KASTANJEKNOP.

ONTLUIKENDE
KASTANJEKNOP.

op den top van een gemeenschappelijken bladsteel. Ieder blaadje kan van 15 tot 20 c.M. lang en bijna 10 c.M. breed worden; het is frisch groen van kleur en af en toe dicht behaard. De gemeenschappelijken bladsteel wordt 15 — tot 20 c.M. lang en staat met een verbreedten voet op den twijg ingeplant.

Bijzonder mooi is deze Kastanje, wanneer de bladeren zich ontwikkelen. De hoornachtige, met een kleverige waslaag bedekte bladknoppen wijken dan uiteen en blijken inwendig dicht met haren bezet te zijn. De jonge blaadjes komen kunstig samen gevouwen te voorschijn en zijn zoodanig met haren bedekt, dat zij een lichten zilverglans hebben. Langzaam ontplooit nu het eene blad zich na het andere, de zilverkleur gaat in frisch groen over en in het midden prijkt statig de jonge bloempluim, wier knoppen aanvankelijk nog een grijs-groene kleur hebben. Spoedig echter ontluiken ook de bloemen en is iedere jonge twijg gekroond met een bloemrijke pluim van ongeveer 30 c.M. lengte, die dan uit sneeuw witte bloemen bestaat.

Een enkele kastanjeboom kan met duizenden dergelijke pluimen bedekt zijn en levert dan een onvergelykelijk, overweldigend gezicht op.

De grondkleur der bloemen is sneeuw wit met wat rood of geel geteekend. De kelk

is in den regel vergroeid met vijf slippen; de bloemkroon bestaat uit vijf blaadjes, die ongelijk van grootte zijn; zij omgeven een zevental meeldraden, die in den regel uit de bloemkroon steken. Het driehokkige vruchtbeginsel ligt in het midden en is bekroond met een priemvormigen stijl, eindigend in een klein stempeltje. Opmerkenwaardig is het nu, dat er aan ieder der zoo bloemrijke bloeiwijzen gewoonlijk van onder slechts enkele bloemen worden aangetroffen, die normaal ontwikkeld zijn. In verreweg de meesten zal men tevergeefs naar het vruchtbeginsel zoeken; dit ontbreekt, is tenminste niet tot ontwikkeling gekomen, en hieruit laat het zich dan ook verklaren, dat aan een Kastanje, die zoo buitengewoon rijk bloeide, in den regel slechts zoo weinig vruchten zich ontwikkelen. Nu en dan komen er echter boomen voor, die een groot aantal normale bloemen voortbrengen, met het gevolg, dat die dan zeer rijk vrucht dragen.

Zooals ik reeds zeide, is het vruchtbeginsel drie hokkig en in ieder hokje bevinden zich twee eitjes, zoodat het voor de hand zou liggen, dat ook ieder der groote stekelige vruchten drie hokken ieder met twee zaadkorrels zou bevatten. Dit is echter geenszins het geval; in den regel groeien slechts twee, somtijds zelf slechts één eitje door, zoodat er slechts weinig zaden in iedere vrucht worden aangetroffen. Ook hierop komen echter uitzonderingen voor en ik heb wel Kastanjes gezien, die telkenjare ware reuzenvruchten voortbrachten met zes zaden in iedere vrucht.

De vruchten zijn stevig, lederachtig en dicht met stekels bezet; bij het rijpen springen zij open en vallen daarna af, waardoor de zaadkorrels vrij komen, die groot, eenigszins afgeplat en fraai glanzend bruin van kleur zijn. Later gaat die mooie kleur in dof donkerbruin over.

Een nuttige boom kunnen wij niet zeggen, dat de Paardenkastanje is. Zijn hout is licht en onvast van bouw, daardoor voor werkhout ongeschikt; zelfs als brandhout heeft het weinig waarde. De vruchten zijn wel rijk aan zetmeel, doch dit is doortrokken met een bittere stof, die zich niet laat verwijderen, reden waarom zij voor menscheijk voedsel onbruikbaar zijn; voor varkensvoedsel en in tijd van nood ook voor paardenvoedsel zijn zij zeer geschikt. Een aftreksel van de vruchten laat zich zeer goed gebruiken om wurmen uit bloempotten te verwijderen. Men zet ze daartoe eenigen tijd in een emmer te trekken en doet ongeveer $\frac{1}{3}$ van dit aftreksel een paar keer bij het gietwater. Alle wurmen komen dan uit de potten, zonder dat de zoo behandelde planten er door lijden.

Bijzonder geschikt is de *Aesculus Hippocastanum* echter voor straatbeplanting en als sierboom in parken; waar hij geheel vrij kan staan is hij onovertroffen. Voor het eerste doel verdient de gevuld bloemige verscheidenheid de *Aesculus Hippocastanum fl. pl.* wellicht nog meer aanbeveling, daar die nooit vruchten geeft en dus in het najaar niet door de jeugd gehavend wordt. Deze gevuld bloemige variëteit is wellicht nog mooier dan de enkelbloemige, de bloeiwijzen zijn grooter en dichter met bloemen bezet; de bloemen zijn dicht gevuld en veel witter.

Veeleischend zijn de Paardenkastanjes zeker niet; zij nemen bijna iederen grond en iedere standplaats voor lief. Dit neemt niet weg, dat aan het planten wat zorg moet worden besteed. Men maakt daartoe een flink ruim, diep gat; de ondergrond wordt behoorlijk losgemaakt en met voedzame aarde vermengd, de zelfde aarde wordt tusschen de wortels gestrooid. Jonge boomen moeten de eerste paar jaren vastgezet worden om scheef- of omwaaien te voorkomen. Wil men werkelijk mooie boomen hebben, dan moeten die geheel vrijstaand op een grasveld worden geplant. Ook voor laan- of straatbeplanting moeten zij op een afstand van minstens 10 M. worden gezet.

BLOEMPLUIM VAN DE GEWONE
PAARDENKASTANJE.

Het voortkweken van *Aesculus* gaat zeer gemakkelijk door middel van zaden. Wil men echter verscheidenheden zuiver hebben, dan moeten die op de gewone wilde Kastanje geoculeerd worden. Behalve de gewone Paardenkastanje, de *Aesculus Hippocastanum*, verdienen aanbeveling voor straatbeplanting de *Aes. Hipp. flore pleno* met gevulde bloemen en de *Aes. Hipp. pyramidalis* met een pyramide-vormige groei. De eerste is ook voor tuinbeplanting zeer geschikt. Verder is zeer mooi *Aesculus (Pavia) carnea* of *rubicunda* met donkergroene bladeren en levendig roode bloemen. Ook van dezen bestaan een aantal zeer fraaie verscheidenheden, die men hier en daar vindt aangeboden. E.T.H.W.

Wanneer het voorjaar wordt.

ER lag glans op de wieken der roeken, die in de iepen hun nesten hingen als zwarte mandjes. Het bosch had een zingend hart: een merel, die zijn liefde styleerde in ronde, metalen tonen. De wind speelde met een Citroentje, dat voort werd gedreven als een transparant bloesemblad.

Rondom mij waren geuren: van dampende aarde en bottend blad en héél de wereld lag overpoederd van het goud der zonnevleugelen. De kimmen sidderden van gloed, alsof er veel blinkende stemvorken trilden.

De lente dreef sterk leven in de heggen en de vogels hadden er hun jonge geheimen.

De verweerde hoeven stonden verklaard: oude vrouwen, die zich een rijk jeugd-moment herinneren, en tegen de ruiten vlijde zich het licht als een warme kinderwang.

De leidaken der kerken werden tot blauwige vischruggen, waarover bewogen water heen en weder gleed in duizend glinsteringen.

En ik wist het: het was wederom lente geworden en uit den dood brak het paarlend leven en de dorheid begon te bloesemen in broos-roode en broos-witte kleuren. En ook: de stilte werd melodisch van den naar het licht geheven zang der honderden vogels, die zwierden door al dien overdaad van glans, joelden boven de weiden en hun uitbundigheid als juichende gavenstrooiden naar links en rechts: kwistige koningen, die de liefde gul maakte.

De daad deerde den dood en het vlijmend ploegmes vocht met de starheid van den taaien bodem en op neer, heen en weer, liepen de statige paarden en hun spieren spanden en de adem van hun neuzen en de damp van hun lijven waren als fijne wolken rook in den kostelijken dag.

Alom werd het zaad gestrooid op de wijde, wachtende akkers en de gebaren der boeren zag ik als die van testamentische mannen.

De knoppen der perelaren zwollen, in de rugte der luwe wallen wekte een zonnevlam de trage adders en bij de hoeven kraaiden fonkelende hanen de bongerden vol victorieus, klaar-schaterend geluid.

De hemel bloeide, de aarde bloeide, de wateren bloeiden: héél de wereld bloeide van kim tot kim en een leeuwerik hief zich uit de warrigheid der hei. Hij klom en klom; hij zong en zong; zijn tierelierend lied was een fijne jubel, die doordrong tot het blauw fluweel en de weeke wolkenstapelingen van Hollands luchten. Hij zong en zong; hij daalde en daalde en liet tenslotte zich weer vallen in het geurig bed der hei. Maar als zijn lied gebluscht werd, ontvonkte de zang van zijn genooten en heel den dag juichten de leeuweriken, dicht bij de bruine hoeven, dicht bij de terra-cotta daken der rustige dorpen.

En andere vogels herwonnen de vreugde en zongen die uit en schreeuwden die uit en riepen die uit in babbels en brokkels, in gave, glatte tonen of van verlangen sidderende verhalen.

Een spreuw zat naast den schoorsteen en hij klapte als een enthousiast kind met zijn wieken en de kostelijkste deunen, die hij ooit had gehoord, reeg hij aaneen tot een geestige potpourri: fragmenten uit het repertoire van Kieviten en wulpen, vinken en graspiepers, zelfs van hanen en last not least: fluitende slagjongens. Maar al was er in zijn lied geen eenheid en al was zijn voordracht niet beheerscht, wat gaf hij niettemin een naieve, opgewekte volkskunst te genieten!

En tegen een boom geplakt zat een specht en zijn kapje van karmijn en zijn groene vedertooi, zij fonkelden in het jonge, versche licht. Even bleef hij in zijn rustige houding; dan wierp hij zich in de glanzende golven van het alomtegenwoordig goud, deinde op en neer en pauzeerde eindelijk, lachend en schaterend, in de holte van een kopergroenen beukenpijler.

Maar, o, de merels! Zij troonden in het wijde, geurige land, waar de winden zoo ijl en luchtig fladderden, alom op de glanzende sparretoppen: zwarte beeldjes met een héél levende, zingende ziel, die hunkerde naar een melodisch antwoord. Zij staarden de wereld over, waar het voorjaar woonde: bij de donkere boomgroeperingen, die als duistere granietblokken rezen uit het lager land en omspoeld werden door een zee van dun, blond licht; bij de elegante, schilferende berken, waar al fijne vaantjes wapperden, transparant en geaderd als een vlinder- of libellen-vleugel; bij de helle zandstuivingen en de ondulose, blanke duinen.

De Lente woonde overal: zij leefde zich uit in de gloeiingen op een Kievit-vleugel, in de flonkeringen van een plas, in den enthousiasten bloei van vruchtboomen. De tijd der nevels was gestorven en aldoor liepen door den open dag vol zoete roken de zaaiers, als mannen uit het testamentisch verhaal.

Hun handen bewogen zich naar links, naar rechts en de fijne korrels en pluusjes vielen in de veilige voren, die het moedergoede zonlicht koesterde.

RINKE TOLMAN.

De trouwring.

Het schenken van een ring als pand bij belofte en trouw is een zeer oud gebruik. Volgens het Bijbelboek nam Koning Pharao een ring van zijn rechterhand en schoof dien aan een van Jozefs vingers, om daarmede plechtig te kennen te geven dat hij hem inderdaad het beheer over alle landen van Egypte toevertrouwde.

Bij de Egyptenaren was ook het schenken van een trouwring gebruikelijk, zelfs was het de draagster van dien ring vergund te bevelen en op te treden in naam van haren echtgenoot.

Evenals deslang, welke zich in haar staart bijt en de cirkel-vormige nimbus is de ring, waaraan begin noch einde zichtbaar is, het zinnebeeld van de eeuwigheid. Ook als deel van een keten duidt de ring een onverbreekelijken band aan en dit overoude symbool heeft bij de echtverbindtenis altijd en overal schier gegolden. De ring, als verlovings-geschenk gegeven, wordt tot trouwring bestemd. Bij de Angelsaksers, waar het woord „wed” oorspronkelijk pand voor trouwbelofte beteekende — vandaar hetzelfde woord voor het trouwen —, werd bij de huwelijksplechtigheid door den bruidegom de ring der bruid eerst aangepast aan zijn duim, wijsvinger en middelvinger, met welke drie bewegingen Gods Drie-eenheid werd aangeroepen en daarna schoof hij de ring aan den derden vingervan bruidjeslinkerhand.G.

Foto C. Steenbergh.

BLOEMPLUIM VAN EEN GEVULD-
BLOEMIGE PAARDENKASTANJE.

donneert gelijk zij doen bij desen, dat van nu voort aen niemand in absentie ofte sonder consent van de waegh-meester alhier eenig-sints sal mogen reppen ofte roeren de balance-schalen ofte gewichten inde waegh deses Dorps hangende ofte staende telckens op de boete van 12 stuyvers ten proffyte van den Schout te verbeuren bij dengene die ter contrarie sal komen te doen; aldus gedaen den xx mey an. 1655 in kennisse van my, Hekerman'.

Nu de trap opgeklauterd. En als we dan de deur tot de oude rechts- en trouwzaal, thans raadsaal, openen, aanschouwen we een juweeltje van een 17de eeuwsch interieur. Dit vertrek, met zijn schouw met fraai gebeeldhouwde pilasters en Delftsche tegels met grappige kleine poppetjes, eikenhouten muurkasten ter weerszijden, eikenhouten balie, mooie eikenhouten tafel, heeft zijn oude karakter ongeschonden bewaard.

Boven de schouw en op de kasten er naast glimmen de koperen maten en gewichten, uit de waag afkomstig. Er staat nog een oude kist met kleurige bijbelsche en andere voorstellingen beschilderd. En de geldbus, waarin men zijn gaven aan de armen kan storten, vertoont nog het opschrift: „Gedenckt de arme Weese” en een voorstelling van een weesjongen en weesmeisje; voor tegenwoordig gebruik tevens een: „gedenckt de armen”.

Aan den wand hangt een afbeelding van Jisps eertijds wijd en zijd beroemden heelmester Cornelis Ploeg († 1696), met het onderschrift:

„Dit's Beelt van Meester Ploegh, ons Kenmerlantsche wonder,
Die kreupelen doet gaan, gebroken leden heelt,
T verminkte weer herstelt, een wijs en trou vermonder
Van 's Hemels gunst en macht (te recht in hem verbeelt),
Dies sal syn lof en kunst steeds door de waerelt klinken,
Tot dat wy alle syn daar Israel niet sal hinken.

Verder hangt hier de vrij bekende prent van den optocht, te Jisp gehouden ter gelegenheid van het sluiten van den vrede te Rijswijk waarop men ook het Raadhuis ziet ter zijde van de oude kerk, in 1822 door een kleiner en — natuurlijk — leelijker kerkgebouw vervangen. Benevens een prent van een dergelijken optocht — men schijnt in Jisp specialiteit in optochten te zijn geweest — die gehouden is ter gelegenheid van de installatie van Willem V in 1766, tot welken „vreugdenrycke optogt” de Jisper schutters zich in den wapenhandel geoefend hebben in het huis „de steenen kamer” van Cornelis Ploeger, waarvan in 't raadsvertrek ook een afbeelding hangt. Dat men zich voor 't houden van een optocht in den wapenhandel oefende, bewijst wel met hoeveel ernst de zaak werd aangevat.

Naast de raadsaal bevindt zich, op dezelfde verdieping, de Weeskamer, die echter slechts bereikbaar is door den afzonderlijken toegang in den achtergevel, waarvan wij hierboven reeds spraken. Dit kleine vertrek is in eikenhout betimmerd en met tegels gesierd, die o.m. voorstellingen van stoeiende zeegoden en godinnen te aanschouwen geven, doch hier eerst bij de restauratie schijnen aangebracht te zijn en, naar ons werd medegedeeld, uit de Beemster afkomstig moeten wezen. Er is een zware muurkast, met genummerde kastjes — alles in eikenhout — voor de weezen. Tijdens ons bezoek deed de voormalige Weeskamer nog als distributiekantoor dienst; in normale tijden houden de armenvoogden er hun wekelijksche vergadering.

In het benedenportaal is tegen een muur de fraaie gevelsteen gemetseld, die op blz. 252 is gereproduceerd; zij heeft geprikt in het Weeshuis, dat ten oosten der Kerk heeft gestaan.

Thans afscheid genomen van 't Jisper Raadhuis, een der weinige maar zeer bijzondere overblijfselen van verdwenen bloei en kunstzin in dit hartje van Noord-Holland. Wél kunnen wij het zijn hersteller, den overleden architect Frowein, nazeggen 2), dat voor vele gemeentebesturen een raadhuis als dit van Jisp, werk van een onbekend maar bekwaam bouwmeester, een beschamend bewijs is van vroeger hooger staand kunstleven.

A. L.

1) De heer Weissman oppert het vermoeden, dat de verbouwing van den noordelijken gevel in 1650 heeft plaats gehad, en het oorspronkelijke gebouw van ouderen datum is. 't Is mogelijk. Het lijkt ons evenwel ook geenszins onmogelijk, dat het jaartal 1650 betrekking heeft op het jaar waarin het Raadhuis gebouwd werd en de verbouwing in de tweede helft der 17e eeuw is geschied. Het zou niet onverklaarbaar zijn, als men in een dorp als Jisp met de toepassing der in de 17de eeuw gebruikelijke stijlen wat achteraan was gekomen.

In de „Nederl. Stad- en Dorpsbescrijver” wordt gezegd, dat zich een jaartal 1699 in dezen gevel bevindt; we zouden gaan vermoeden, dat dit hans verdwenen jaartal dat der verbouwing was, is niet op de hierboven genoemde prent van een optocht ter gelegenheid van den vrede van Rijswijk (1697) reeds de noordelijke gevel zijn tegenwoordige gedaante vertoonde.

2) „Sint Lucas” van Augustus 1909.

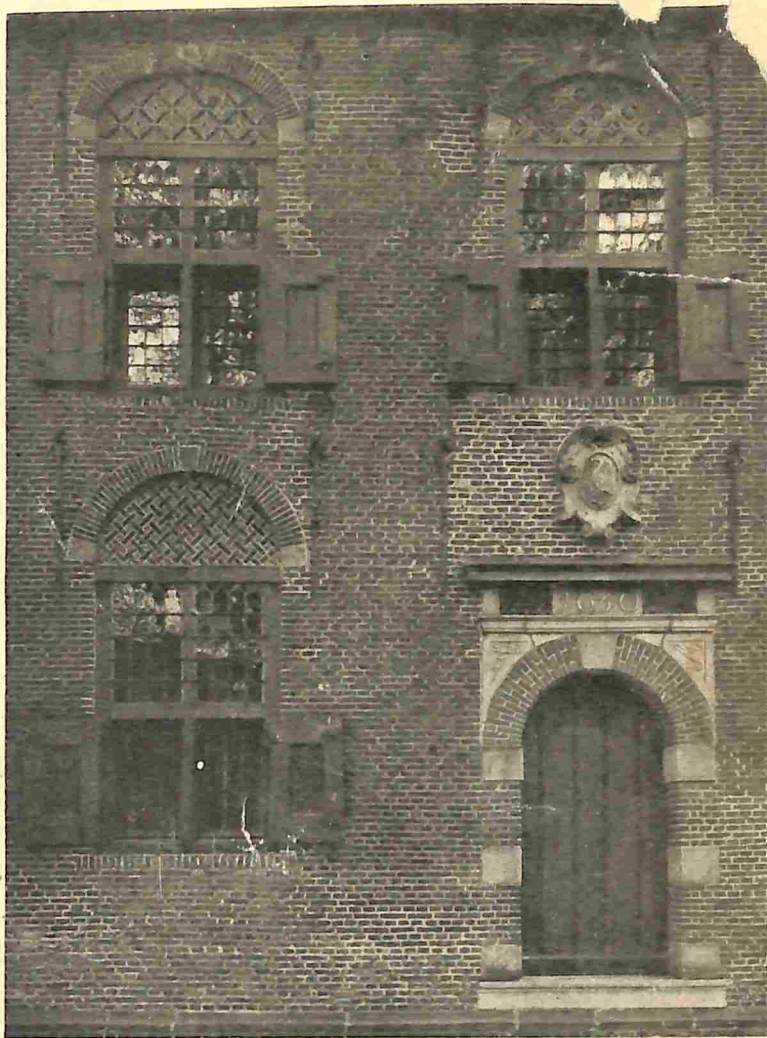

Foto C. Steenbergh.

HET RAADHUIS TE JISP.
DETAIL VAN DEN NOORDELIJKE GEVEL MET VOORMALIG
WAAGPOORTJE.

HET OPEN VENSTER.

3) Uit het Engelsch van E. TEMPLE THURSTON.

Ik kan me voorstellen, hoe de geheele wereld een tuin was en de mensch nog niet geboren. Elk schepsel moet dan Gods werk gedaan hebben. Ik ben niet zeker, of Hodgins en zijns gelijken goede plaatsvervangers zijn. Ik geef de voorkeur aan het werk van de langstaart-meesjes.

Maar ik hoop, dat het waar is. Ik hoop, dat ze werkelijk in den tuin zullen gaan bouwen. Het schijnt bijna te veel om te verwachten, dat ze na al hun reizen gedurende den winter, juist déze plek zouden uitzoeken, zoodat ik al hun beangwekkende voorbereidselen kan gadeslaan om een nestje te bouwen. Want

Foto C. Steenbergh.

HET RAADHUIS TE JISP. KIJKJE IN DE RAADZAAL.

H**ouwt** van het nest is voor de langstaart-meezen een langhage onderneming. Hij besteedt wel drie weken er aan en wanneer het niet naar zijn zin gaat, heb ik weleens bijgewoond, dat hij er vier weken over deed.

Vroeger keek ik wel eens naar de huizen, die men in de voorsteden van Londen bouwde; woningen bestemd om een mensch zijn geheele leven lang te dienen, en binnen twee maanden, nadat de eerste steen was gelegd, had een familie het al in gebruik.

Ze bouwden wél anders, toen deze oude pastorie tusschen de beuken werd gezet. Heel in de verte, over de golvende korenvelden, zie ik soms vanuit mijn slaapkamerraam de witte rook van een trein tusschen de donkerblauwe gordels der boomen. Dat is misschien het éénige verschil in het landschap, sinds de eerste vicaris van Bramlingham vanuit zijn slaapkamerraam over het landschap keek.

Wanneer ik naar die machtige eikenhouten balken kijk, zorgvuldig met een bijl bewerkt, om hun den vereischten vorm te geven, wensch ik vaak, dat er ook nu zooveel tijd voor alles mocht zijn als weleer. Al die uitvindingen van de moderne wetenschap doen niet anders dan de wijzers der klok wat vooruit zetten, om den dag gauwer om te krijgen. Maar den tijd veranderen ze niet.

Het langstaart-meesje bouwt nog juist als altijd. Met steeds dezelfde zorg kiest het het mos voor de wanden van zijn koepelvormig nest en vlecht het samen met wol; met steeds dezelfde moeite voert het den binnenkant met spinrag en mos en legt het zijn tapijt van de fijnste veertjes, die het kan vinden.

De geheele familie langstaart-meezen is juist weer langs mijn raam gevlogen. Recht als een kaars volgen ze elkaar, en als er een afdwaalt, brengt de kreet — zit — zit — hen weer in de lijn terug. Zoo hebben ze den geheelen winter door mijlen en mijlen ver afgelegd.

Hier in deze streken noemen ze hem langstaartige „mag”. Inderdaad heeft de langstaart-mees meer bijnamen dan eenige andere vogel. „Bottle Tom”, heb ik hem hooren noemen, — „Poke Pudding”, „Mum-Ruffin”; en ik geloof, dat hij onder nog véél meer namen bekend is.

Het wijfje is weer voorbij mijn raam gevlogen. Ze draagt een stukje mos in haar bekje. Dat moet ik Georgina gaan vertellen. De langstaart-meesjes gáán bouwen.

18 Mei. — In de Paasch-vacantie vertelde Diana mij, dat ze een witte musch had gezien in de noteboomen bij den boomgaard. Ik ben er zeker van, dat het een ziekelijk instinct in ons is, dat onze belangstelling wakker roept voor het abnormale.

Toen ik laatst mijn krant las, keek ik toevallig naar de beoordeelingen van pas-verschenen romans. Deze boezemen me niet veel belangstelling in, omdat ik er geen genoeg in vind, de boeken zélf te lezen. De natuur zelf schijnt zóó vol te zijn met verhalen, verhalen van romances, van treurspelen, van blijspelen, van al wat je wilt, dat ik voor mij zou voelen mijn tijd te verkwisten, als ik ze bestudeerde. Ik weet, dat er velen zijn, die liever het Leven vóór zich willen geplaatst hebben, dan er zélf naar te gaan zien. Die menschen misgun ik de romans niet. Georgina leest ze somtijds. Soms vertelt ze me de verhalen, die ze inhouden. Hoe vreemd moet het zijn om ze te bedenken, wanneer

het Leven zelf zoo vol verhalen is, die niemand nog ooit verteld heeft. Ik heb echter één van die kritieken gelezen. De schrijver had, volgens den criticus, zijn werk bedorven door te weinig aandacht te schenken aan het Realisme. Ik herinner me, dat deze zin me trof als iets vreemds. Ik vroeg me af, waarom die criticus zoover van het gewone pad was afgeraakt om daaraan te denken. „Mr. zus en zoo,” vervolgde hij, „gaat te veel af op een bijzonder geval.”

Ik weet niet, of critici meer een dergelijke opmerking maken, maar het trof mij als iets, dat licht wierp op veel wat donker was. De schrijver had geen voldoende aandacht besteed aan het Realisme, — hij was te veel afgegaan op een bijzonder geval. Dat beschrijft nu precies wat ik voel aangaande dingen die abnormaal zijn in de natuur. Er zijn bijzondere gevallen, die voorkomen, maar die zijn niet werkelijk. Er zijn veel onprettiger en afzichtelijker vormen van bijzondere gevallen dan het albinisme, en de menschen voelen zelfs daarvoor een ziekelijke belangstelling.

Toen ik een kind was, herinner ik me eens meegenomen te zijn naar een reizende tentoonstelling van menschelijke monsters. De afschuwelijkheid, van dit alles komt me nog duidelijk voor den geest, wanneer ik er aan denk. Mijn kindermeid, die me daar heen bracht, scheen verrukt te zijn door wat ze zag. En zoo denken veel menschen.

Ik toonde ook bijzonder veel belangstelling, toen Diana me vertelde van de witte musch. Ik heb een merel gezien met een witten vleugel, maar nooit een complete albino.

Ik vroeg Hodgins of hij hem gezien had; hij was meer in den tuin, dan een van ons. Hij keek verbaasd en zei van niet. Hij had nog nooit van zoo iets gehoord, zei hij. Waarop ik hem uitlegde, hoe in een albino de natuur verzuimt de noodige kleurstof voor de huid voort te brengen en dat er wel zuiver witte merels bestaan.

Het trof me, dat hij niet erg belangstellend was. Ik had véél meer over dat onderwerp kunnen zeggen, maar hij toonde me door onmiskenbare teekens, dat hij wenschte door te gaan met zijn werk. Hij spuwde drie keer in zijn handen en greep zijn spade vast. Na de derde keer ging ik weg. Maar ik beken, dat zijn gebrek aan belangstelling me verbaasde, want Hodgins is op zijn manier een vogel-liefhebber. Hij heeft veel kanaries in kooien in zijn woning en schijnt er de grootste zorg aan te besteden.

Diana is nu weer naar school terug gegaan en de witte musch is er sedert dien tijd niet weer geweest. Niettegenstaande dat is alles nu duidelijk geworden. Georgina kwam dezen middag in mijn studeerkamer en zoodra ik haar gezicht zag, wist ik, dat er iets aan haperde.

„Lieve, wat is er gebeurd?” vroeg ik. Ik geloof, dat enkele menschen het dwaas vinden, maar we noemen elkaar altijd „lieve”.

„Mrs. Naismith heeft zoo juist een bezoek gebracht,” zei ze. „Ze heeft de witte musch gezien en ze heeft er Weyburn, hun tuinman, naar gevraagd.”

„Dus Diana heeft toch gelijk gehad,” antwoordde ik. „Dát kind zal een goede opmerkster worden, als ze opgroeit.”

„Ja, maar het was geen albino,” zei Georgina. „Weyburn vertelde Mrs. Naismith, dat op zekeren keer, toen hij en de jongen hier waren om met de erwtenrijzen te helpen, Hodgins hun vertelde, dat hij een musch in een strik had gevangen en die wit had geverfd. Hij beroemde er zich nog wel op.”

„Een musch gevangen,” herhaalde ik, „en die wit geverfd!” En toen schoot het me door 't hoofd, hoe ik een paar weken geleden Hodgins gezegd had, het witte hek aan het eind van de oprijlaan te verven.

„Wanneer heeft hij dat gedaan?” vroeg ik.

„Een paar weken geleden,” antwoordde Georgina. En toen reeds kon ik mezelf ternauwernood beletten hem te veroordeelen.

Gedurende een paar seconden keken we elkaar zwiingend aan, en toen zei Georgina: — „Ik heb nooit van Hodgins gehouden.”

„Maar we weten niet, of hij 't gedaan heeft,” zei ik. „We weten alleen, dat Weyburn het zegt.”

„En de jongen,” zei ze. — „Je denkt toch niet, dat hij 't niet gedaan heeft, wel?”

„Ik wil liever niet denken,” zei ik, en ik nam haar hand vast. „Ik zal morgen met hem spreken. We moeten bedenken, dat hij van vogels houdt. Hij heeft minstens vijf kanaries, die hij trouw verzorgt.”

„Daaraan heb ik wel gedacht,” antwoordde ze.

„Welnu, daaraan moet je blijven denken,” zei ik.

„Dat doe ik ook,” zei ze, „maar het maakt het nóg erger.”

Zoo gaat het mij ook. Ik wou, dat ik niet zoo zeker was van zijn schuld. Al het nu Acres was geweest, zouden we het geen van beiden een oogenblik geloo hebben.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

HET RAADHUIS TE JISP.

GEVELSTEEN AFKOMSTIG UIT HET VOORMALIG WEESHUIS TE JISP, THANS AANGEBRACHT IN EEN MUUR VAN HET VOORHUIS TOEGANG GEVENDE TOT DE „WEESKAMER” IN HET RAADHUIS.